

Páris, Január 6.-án

Már tegnap beszéltem Nigra úrral (C. cabinétcheffe).⁷ Mindenben megerősített, mit tudtam. Szerinte a háború majd nem bizonyos. Ő azt hiszi és több ízben ismételte, hogy a császár független magyar királyságtól nem idegenkednék. Cavour kívánja az emigráció hozzájárását megnyerni. A Sard kormány az oroszra számot tart. Én nézeteimet megmondtam. Figyelmeztettem leginkább arra, hogy hasztalan az emigrációhoz folyamodni — az országra politikai befolyást illetően — ha tisztelt urammal nem kezdi meg relatióit. Nigra erre azt mondja, hogy ő is úgy tart és hogy Cavour eddig csak Klapkával és mint ő hiszi, csak katonai tekintetből [tárgyalt].

Cavour — azt értettem — attól tart, hogy kormányzó úr Mazzinival⁸ összeköttetése következtében nem akarna talán relatióba lépni Cavourral és ellenzené a háborút, mint ellenzi Mazzini. (Ezt nyilvánosan mondá). Én arra feleltem, hogy akár mi nemű viszonyban volna Mazzinival, az nem lehet olyan természetű, hogy határozatát megköthetné, midőn Magyarhon javáról van szó. Ha Kormányzó úr a mostani körülményekként a jövő eseményektől vár valamit, úgy senkitől nem fog kérni engedelmet azt tenni, mit a haza érdeke kötelességként követel. Én csak általánosságokban maradtam és csak oda működtem, hogy elővigyázattal legyenek az emigrációvali összeköttetésre nézve.

Nigra azt kérdezte, vajjon elmennék-e Turinba Cavourral szőlendő. Én arra azt feleltem: Szívesen megyek, ha valóságos szolgálatot teszek ügyünknek. Ő holnapután indul, hogy Cavourt informálja. Kormányzó úr határozzon. Ha szükségesnek látja Turinba megyek, sőt Londonba is átrándulnék előbb tisztelt Urammal értekezendő.

Mondja meg kérem, milly úton írhatok biztosan.

Maradok mély tisztelettel és szeretettel

híve
SZARVADY

2.

London, 1859 január 8.

KOSSUTH SZARVADYNAK ELVI ÁLLÁSFOGLALÁSÁRÓL A CAVOUR—KLAPKA TÁRGYALÁSOK ÜGYÉBEN.

Sk. fogalmazvány. O. L., N. M, Kossuth-ir.

Barátom! 5-iki s 6-kai levelét vettem. Újabb adat az ahhoz, mit a körülmények fontosságáról más kútfőkből is tudok, de melyek-

⁷ Cestantino Nigra (1828—1907) Cavour bizalmasa. L. 5. jgyz. — Később mint párisi olasz követ (1860—1876) is melegen támogatta a magyar emigráció terveit. Itáliát azután Szentpétervárott, Londonban és végül Bécsben képviselte.

⁸ L. Kossuth és Mazzini c. cikkemet a Századok 1925. évf.-ban és könyve-met: *Mazzini e Kossuth* (Lettere e documenti inditi). Firenze (Le Monier), 1929. A Londonban élő emigrált olasz forradalmár-apostol éles harcban állt az alkotmányos liberalizmus elveit valló Cavour piemonti miniszterelnökkel.

hez Ön közleménye sok, igen fontos új adalékot szolgáltat. — Reményem folytatni fogja Ön a tájékoztatást. Abban amit ekkor nyilatkoztatott Ön, örömmel veszek észre olly államférfias tapintatosságot; minővel kívánnám, hogy mások is bírnának.

[Általánosságban szólva ennyit mondok. Magyarország magát Öncélnek ismeri s annak tekintem én. Magyarország csak annak felszólítására mozdul meg, kiben népe bízik. Más alakíthat légiócskát, játszhat Condottieri-szerepet, de a Nemzetet mozgásba nem hozza *Kihúзва*]. A Szárd király ha kezd, „Lombardia“ acquisitiójának eszméje mellett meg nem állhat. Ennyit, csak ennyit akarhatnak a Tuillériákban, de nem Turinban. A Szárd Királynak thrónjába — talán életébe — kerülne, ha egy „olasz“ háborút egy kis határváltoztatási speculatiová fajoztatná el. — Velencének nem szabad osztrák kézben hagyatni, különben az Osztrák Olasz hatalom marad, roppant fontosságú stratégiai szárnyállás birtokában s a Savoie ház csak addig reménylhetne Lombardia birtokában maradhatni, míg „activ“ Francia segély áll háta mögött — azontúl nem, *ha az Osztrák Magyarhon birtoka által elsőrendű hatalom marad.* — Az activ francia segély pedig nem örökre biztos. —

Ebből az következik: hogy elvenni valamit lehet az osztráktól nélkülünk is, de megtartani nem, ha Magyar Ország Osztrák kézben marad.

Jónak látnám, ha ezt Ön *nevemben* megértetné illető helyütt, miszerint lássuk, hogy ha szóba állunk egymással, annak komoly alapon kell történni — mert mi érezzük állásunk fontosságát s tudjuk, hogy ha szövetségre kerülne a dolog, nem minden kedvezés csak a másik oldalon; s nem minden lekötelezettség csak a mi oldalunkon volna.

Tehát: pusztá diversióra a magyart nem fogom engedni felhasználtatni — ennyi hatalmamban van. A sült gesztenyét a parázsból kikaparni mások számára a magyar nem fogja. Nekünk *célnak* kell lenni, nem *eszköznek*. Nem mondom egyedüli célnak, hanem coordinálnak (nem subordinálnak) 's erre biztosíték kell. — Minő? Arról lehet akkor szólni, ha az alap megvan. — Annyit mondhatok, hogy én ambítiót nem ismerek — 's hazámat jobb' szeretem, mint országlati elméleteimet. Hazafiúi vágyaim fokozva vannak. Legelső és legfensőbb: hazám függetlensége. Tehát nem diversió: hanem cél, realitás. 'S e végett a „Nemzetnek“ kell felépnie — a Nemzetnek! Ha valaki azt hinné, hogy egy magyar légiócska zászlóaljának Frank vagy Szárd főhadiszálláson paradiroztatása oly maszlag, mellyet ellehet velünk kaptatni, csalatkoznék. — Ez Condottieri-szerep: Nem a mienk.

'S mert mi öncél vagyunk 's mert nekik is csak úgy válhatunk állandó siker biztosítékává, ha Magyar Ország (az Ország!) léptetik activitásba, figyelembe ajánlandó két dolog: hogy a magyar nemzet csak annak felhívására mozdul meg, kiben népének tömege bízik, 's mert bízik, őt követni kész, 2. hogy az, akiben bízik, csak

úgy fogja őt felhívni, ha oly eszközök birtokában látja magát, mely-lyel a küzdeni tudó magyar erejének számbavételével a sikerre valószínű kilátást nyújt.

Bizalom nem vétetik, hanem adatik. Érdemesnek lehet reá lenni, nem elég, bírni kell. — Eh bien! hol a haza ügye forog fenn, ál-szemérmű affectatio bűn. — Érdemtelenül, érdemmel; mindegy: tény, hogy míg én élek, a Magyar nép nem fog oly mozgalomba avatkozni, mellyben én részt nem veszek. Én pedig nem veszek részt, ha nem vezetem. A felelősség mindenkép reám hárulandván, a vezényletnek is enyimnek kell lenni. Bárány, ki mások bűneit hordozza, nem szándékom lenni.

Következés: hogy ha a Magyar Nemzet közre munkálása kíván-tatik, velem kell iránta beszélni 's alkudni 's én csak úgy beszélek 's alkuszom, ha ez elismertetik, 's bázisul vétetik, vagy csak velem vagy velem *nem*. Ez a helyzet kénytelenségében fekszik.

Óhajtom, hogy Ön elmenjen Turinba, de óhajtom, hogy úgy menjen, mint az én megbízottam — mint az én megbízottam pedig Ön csak úgy mehet, ha C[avour] tudja, hogy Ön csak így mehet 's Ön menetelét még is kívánja.

Fontosságot, igen nagy fontosságot helyezek abban, hogy ha initiáltatik valami, mi a meghívottak 's nem a fűhöz-fához kapkodó ajánlkozók legyünk. Az utóbbi motiválatlan elv. — desertio volna — Isten őrizzen tőle. Az első iránt tudják minden barátaim (minden!) — hogy nálam a hazafi kötelesség az első 's a hazáért, ha én hazám függetlenségének okszerű kilátását látom magam előtt, a Sátán jobb-jából is elfogadom a segílyt a reciprocitás bázisán — de nem mint eszköz, hanem mint koordinált cél.

Ezért óhajtanám, hogy Ön ennyit feleljen: „Akarja C[avour], hogy Turinba menjek? Az ügy nem magán, hanem hazámé, köteles-ségemnek érzem Kossuthnak jelenteni, csak az ő jóváhagyásával mehetek — ha ő jóváhagyását adja, természetesen menetelem az ő megbízatása színét ölti fel. Hogy tehát így mehessek, meg kell neki mondanom, mi a meghívás tárgya. Kérem tehát, mi az, amit Önök akarnak, hogy vele tudassak és elibe terjesszek.“

Ha ez az alap elfogadtatik, akár mi az mit Önnek mondanak, igen kérem, írás helyett ránduljon át Londonba, egy félórai beszél-getés többet eligazít, mint tíz levélváltás. Ha azt mondják: ez ala-pon nem kívánják a dolgot folytatni, nem szükség Londonba fá-radni — Értem.

Ha oly levelet írna, mellyet óhajt, hogy 24 óra alatt kézhez vegyek, kérem használja azon útat, mellyet most használt. Nem tudom mi az, de 7-én este kaptam levelét. Ha 36 óra késedelem nem tesz különbséget, adressálja Charles Edm. Rawlins Jun. Esqu. Li-verpool — belső borítékon „K“ — ez biztos, de 36 órát késik. Igaz bizalommal 's szíves barátsággal

K.